Analyysi

Pohjainflaatio mittaa tilapäisistä tekijöistä puhdistettua inflaatiota

Suomen talous | 11.06.2019

Kuluttajahintojen kehitykseen liittyy paljon lyhytkestoista hintojen vaihtelua, mikä vaikeuttaa talouden hintapaineiden seurantaa. Pohjainflaatiomittareilla pyritään seuraamaan hintakehitystä, johon tilapäiset tekijät eivät vaikuta. Pohjainflaatiomittareina käytetään indeksejä, joista hyödykkeitä on suljettu pois tai niitä on painotettu tilastollisten ominaisuuksien perusteella. Pohjainflaatiomittarit ovat hyödyllisiä rahapolitiikan mitoituksessa, sillä hintavakaustavoitteen kannalta ei ole tarkoituksenmukaista reagoida lyhytaikaisiin poikkeamiin.

Viime vuoden aikana Suomen inflaatiovauhdin vaihteluihin ovat vaikuttaneet erityisesti energian sekä elintarvikkeiden hintojen muutokset, mikä onkin tavallista. Koska tiedetään, että näihin hyödykeryhmiin kohdistuu paljon lyhytaikaista vaihtelua, yksi tapa mitata pohjainflaatiota on tarkastella hintaindeksiä, josta nämä hyödykeryhmät on poistettu. Lisäksi merkittävä osa energian ja ruuan hintojen vaihtelusta johtuu syistä, joiden yhteys Suomen talouden kehitykseen on heikko. Energian hinta Suomessa riippuu keskeisesti öljyn hinnan kehityksestä, mihin maailmantalouden kehityksen lisäksi vaikuttavat maailmanpoliittiset tilanteet. Jalostamattomiin elintarvikkeisiin vaikuttaa sadon onnistuminen niin Suomessa kuin maailmalla, ja jalostettuihin elintarvikkeisiin kohdistuu paljon veromuutoksia.

Tilapäiset tekijät aiheuttavat vaihtelua myös muihin hyödykeryhmiin. Vuoden 2018 tammikuussa päivähoitomaksuja alennettiin, ja tämä vaimensi inflaatiota vuoden 2018 aikana 0,13 prosenttiyksikköä. Kausiluonteisten tekijöiden ei pitäisi vaikuttaa inflaation kehitykseen, sillä inflaatiota mitataan hintaindeksin suhteellisena muutoksena edellisen vuoden vastaavaan kuukauteen. Mikäli kuitenkin juhlapyhien ajankohdat vaihtelevat, aiheutuu tästä tilapäistä hintojen vaihtelua. Kuluvana vuonna pääsiäistä vietettiin huhtikuussa, kun edellisenä vuonna pääsiäinen ajoittui osittain maaliskuun puolelle. Tällä oli vaikutusta siihen, että matkustamisen hinnat ensin laskivat kuluvan vuoden maaliskuussa vuodentakaiseen nähden ja sen jälkeen nousivat huhtikuussa vuodentakaiseen nähden.

Koska käytännössä mihin tahansa hintaindeksin alaerään voi kohdistua poikkeuksellisia, tilapäisiä tekijöitä, toinen tapa mitata pohjainflaatiota on painottaa alaeriä tilastollisten ominaisuuksien avulla ja näin vaimentaa tilapäisiksi arvioitujen hinnanmuutoksien vaikutusta.

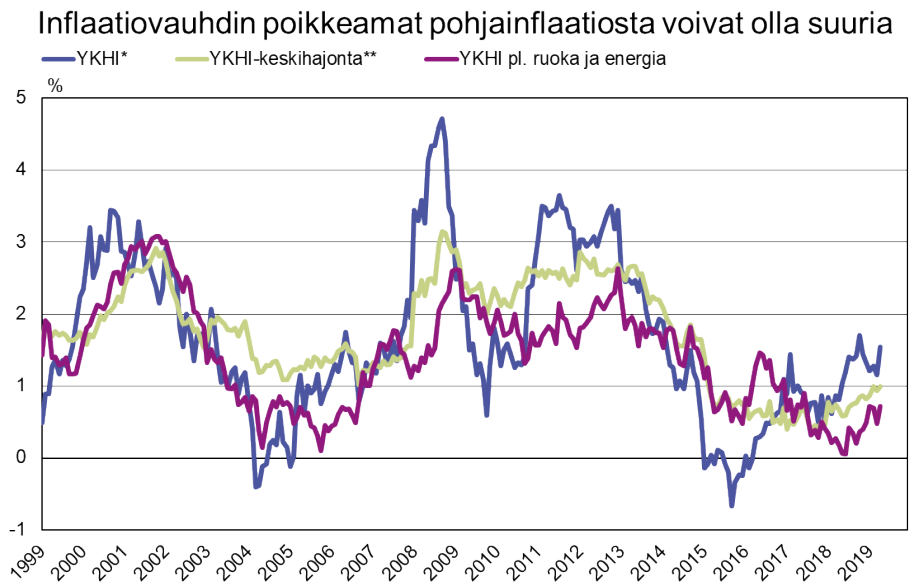
Hintaindeksistä voidaan poistaa hyödykkeet, joiden hintojen muutos on ollut nopeinta ja hitainta, jolloin saadaan niin sanottu leikattu keskiarvo (trimmed mean). Hyödykkeiden hintakehityksestä voidaan ottaa yhteinen tekijä pääkomponenttianalyysin avulla ja mitata pohjainflaatiota pääkomponentin kehityksellä. Hyödykkeitä voidaan painottaa kunkin hyödykkeen hinnanmuutoksen keskihajonnan käänteisarvolla, ja näin hyödykkeet, joiden inflaatiovauhdissa on ollut paljon vaihtelua, saavat pienemmän painon. Suomen aineistolle tehdyn vertailun perusteella keskihajonnoilla painotettu pohjainflaatiomittari todettiin toimivimmaksi.[1]

Yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattu inflaatio on vaihdellut huomattavasti pohjainflaatiomittareiden molemmin puolin, mutta poikkeamat suuntaansa ovat olleet lyhytkestoisia, vuoden tai kahden mittaisia (kuvio 1). Poikkeamat suhteessa indeksiin ilman ruokaa ja energiaa ovat olleet pidempiä kuin keskihajonnoilla painotettuun pohjainflaatiomittariin. Se johtuu siitä, että tarkastelujaksolla energian ja ruuan hintojen nousuvauhti on ollut keskimäärin nopeampaa kuin palveluiden ja tavaroiden hintojen nousuvauhti. Vaikka mittarit kulkevat lähekkäin, havaitaan indeksissä ilman ruokaa ja energiaa lyhytkestoisia heilahteluita. Tämä todentaa sen, että myös muista hyödykeryhmistä kuin ruuasta ja energiasta aiheutuu lyhytaikaista heilahtelua, minkä vaimentaminen helpottaa talouden hintapaineiden seurantaa.

Yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattu inflaatio kiihtyi Suomessa vuoden 2018 kesällä (kuvio 1). Inflaation kiihtyminen oli seurausta energian ja ruuan hintojen noususta, ja näin kokonaisindeksin muutos on ollut nopeampaa kuin indeksin, josta energia ja ruoka on poistettu. Inflaatio on ollut myös nopeampaa kuin keskihajonnoilla painotettu pohjainflaatio. Koska inflaatio on tällä hetkellä pohjainflaatiomittareita nopeampaa, on todennäköistä, että inflaation kehitys vaimenee tulevina kuukausina. Kuitenkin pohjainflaatiomittarit näyttävät pohjainflaation kiihtyneen. Näin hintapaineet ovat kasvaneet, mikä tukee inflaation maltillista kiihtymistä

pysyvämmin.

Kuvio 1.

*yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi
**hyödykkeitä painotettu hinnan vuosimuutoksen keskihajonnan käänteisluvulla edeltävältä 24 kuukaudelta

Lähteet: Tilastokeskus, Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

11.06.2019
eurojatalous.fi
37104@Chart1

Viitteet

1. Euroalueelle tehty vertailu ”Measures of underlying inflation for the euro area” ja Ruotsille “Measures of core inflation in Sweden”. ↑

Asiasanat

inflaatio, kuluttajahinnat, pohjainflaatio, pohjainflaatiomittarit